

فتنه غلب

روایت‌هایی از متن و فرامتن فتنه‌ی ۸۸

نهضت نوافزاری
وابسته به انتشارات انقلاب اسلامی

فهرست مطالب

- دیباجه ۱
- رهبر انقلاب: به مهندس موسوی گفتیم و او هم قبول کرد قانونی عمل کند، پشتش می‌ایستم ۱۳
- چرا؟! (علیرضا شمیرانی) ۵۵
- روایتی مستند برای پاسخ به ۱۶ پرسش
- نزاع بر سر انقلاب است (حجت‌الاسلام والمسلمین پارسانیا) ۱۳۱
- روایت یک دیدار ویژه در اوج فتنه
- تکاپو برای راستی‌آزمایی (دکتر علی آقامحمدی) ۱۵۷
- روایتی از ماراتن مذاکرات با مهندس موسوی
- حقیقت اثبات شود، میپذیرید؟ (حجت‌الاسلام والمسلمین محسنی اژه‌ای) ۱۸۷
- روایت وزیر اطلاعات وقت از رایزنی با نامزدهای معترض
- مهندس موسوی گفت:
- قانوناً و شرعاً باید از رهبری تبعیت کنیم (حجت‌الاسلام والمسلمین سید مهدی خاموشی) ۲۰۵
- روایتی از رایزنی با نامزدهای معترض
- روایتی دیگر از خطبه‌ی فصل‌الخطاب (مصطفی غفاری) ۲۱۷
- زمینه‌پژوهی یک رخداد تاریخ‌ساز
- نظام ضد دیکتاتوری (حسن رحیم‌پور ازغدی) ۲۴۹
- بازخوانی خطبه ۲۰ شهریور ۸۸ رهبر انقلاب

ن ————— فتنه‌ی تغلب

۳۱۱ پنج روایت از گشتیان امواج فتنه (حسین شهنواری)

۳۴۳ پیوست

۴۶۵ نمایه

دیباچه

تجربه‌ی «مسجد ضرار» در سیره‌ی رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فراموش‌شدنی نیست و نشان می‌دهد که ممکن است مفاهیم و مقولات مقدّس نیز چتری برای ضربه زدن به جامعه‌ی مؤمنان شوند. جامعه‌ی دینی، حول محور حق با معنای وسیع و عمیق آن می‌گردد و ذیل حاکمیت اسلام قوام می‌یابد؛ اما هم سنت الهی آن است که ایمان مردم در کوره‌ی آزمون‌ها به محک گذاشته شود: «أحسب الناس أن يتركوا أن يقولوا آمنا وهم لا يفتنون. ولقد فتنا الذين من قبلهم فليعلمن الله الذين صدقوا وليعلمن الكاذبين»^۱ و هم اندیشه و گفتار و کردار خود مؤمنان، در یافتن حق یا گرایش به باطل یا آمیختن این دو و سردرگم کردن مردمان مؤثر است. چنان‌که ابتدای هر فتنه‌ای، پیروی از هوای نفس و سرپیچی از قانون الهی است: «إنما بدء وقوع الفتن أهواء تتبع وأحكام تبدع يخالف فيها كتاب الله ويتولى عليها رجال رجالات على غير دين الله فلو أن الباطل خلس من مزاج الحق لم يخف على المرتادين ولو أن الحق خلس من لبس الباطل انقطعت عنه ألسن المعاندين ولكن يؤخذ من هذا ضعف ومن هذا ضعف فيمزجان»^۲. میتوان گفت زندگی در جامعه‌ی دینی، همچنان که

۱. سوره‌ی عنکبوت، آیات ۲ و ۳، ترجمه: «آیا مردم پنداشتند که تا گفتند ایمان آوردیم رها میشوند و مورد آزمایش قرار نمی‌گیرند. و به یقین کسانی را که پیش از اینان بودند آزمودیم تا خدا آنان را که راست گفته‌اند معلوم دارد و دروغ‌گویان را [نیز] معلوم دارد.»

۲. نهج البلاغه، خطبه‌ی ۵۰، ترجمه: «همانا آغاز پدید آمدن فتنه‌ها، پیروی خواهشهای نفسانی

با پیشرفت و رشد و رویش همراه است، همواره با پیچیدگی‌های خاصی نیز روبرو است؛ چون سنت ابتلای مؤمنان هیچگاه پایان نمیگیرد چه در شدت باشند و چه در رخاء. تأمل در سرنوشت ایمان‌آوردگان به حضرت نوح که در قرآن بازگو شده، نشان میدهد حتی آنان که از فتنه‌ای بزرگ سربلند بیرون آمده‌اند، چه‌بسا در گامهای بعدی بلغزند.^۱

یکی از مهم‌ترین مقاطع تاریخ معاصر ایران، سال ۱۳۸۸ است که کشور در گرداب فتنه درگیر شد. مردم ایران با زنجیره‌ای از رخداد‌های درهم‌پیچیده و پرشتاب روبرو بودند که در آن حق و باطل آمیخته بود. غبار آلودگی فضا اجازه نمیداد که حق، خود را تمام و کمال نمایان کند.

فتنه، شرایط دشواری را برای فهم انسان پدید می‌آورد؛^۲ اما چه چیزی به روشن شدن حق در غبار فتنه کمک میکند؟ و در این میانه چه باید کرد؟ به نظر میرسد تمسک به «محکّمات» اولین قدم در این مسیر باشد. در مقام عمل نیز «قانون»، ملاک و معیار است. مجاهده برای فهم حق و پرهیز از شبهات که انسان را دچار تردید در تشخیص میکند و نیز پایبندی به قانون که مبنای نظم مدنی-سیاسی است، اصولی هستند که به روشننگری در دوران فتنه کمک بسیار میکنند. البته ممکن است هرکسی فهم خود را واقعیت محض و عین حقیقت بداند، اما انطباق آن با شواهد محکم بیرونی، بهره‌مندی هر دیدگاه از فهم واقع را نشان میدهد؛ ضمن آنکه در

است و نوآوری در حکمهای آسمانی. نوآوری‌هایی که کتاب خدا آن را نمیپذیرد و گروهی از گروه دیگری خواهد تا برخلاف دین خدا، اجرای آن را به عهده گیرد. پس اگر باطل با حق درنیامیزد، حقیقت جوان را شناسد و داند؛ و اگر حق به باطل پوشیده نگردد، دشمنان را مجال طعنه زدن نماند. لیکن اندکی از این و آن گیرند، تا به هم درآمیزد.» (ترجمه‌ی استاد سیدجعفر شهیدی)

۱. شرحی از امتحان دوران رخاء برای مؤمنان به حضرت نوح را در خطبه‌های نماز جمعه‌ی ۱۳۷۲/۱۱/۲۹ حضرت آیت‌الله خامنه‌ای بخوانید.

۲. برگرفته از سخنان رهبر انقلاب در دیدار با شاعران ۱۳۸۸/۶/۱۴

مواقع تردید، باید با تأنی در حصار قانون گام برداشت تا دچار لغزش نشد و زمینه را برای لغزش دیگران نیز فراهم نکرد.

از سویی، باید مراقب کسانی بود که دل بسته و پایبند حق نیستند اما میکوشند تا از حق سپری برای پرداختن به باطل بسازند. همچنان که ریزشهای بزرگان در تاریخ اسلام، نشان میدهد که باطل ممکن است در بیان و عمل چهره‌های موجه در جبهه‌ی حق جلوه کند و سرانجام خود آنان را نیز به زمین بزند؛ که «تاریخ اسلام پراست از خیانت بزرگانش به اسلام»^۱. از سوی دیگر، تفکیک بین مسائل اصلی و فرعی در میان انبوه رخدادهای فتنه‌گون راهکاری است که به کمک جوینده‌ی راه حق خواهد آمد. ممکن است در مورد اینکه کدام مسئله اصلی و کدام فرعی است، روایتهای مختلفی وجود داشته باشد - همان‌گونه که پس از انتخابات دوره‌ی دهم ریاست جمهوری در سال ۸۸ این دیدگاه‌های رنگارنگ سر بر آورد - اما با دقت نظر میتوان بدرستی داوری کرد. کلید اصلی در شناخت ماهیت و ابعاد فتنه‌ی ۸۸ تمرکز بر ادعای تقلب^۲ و متهم ساختن نظام اسلامی به خیانت در «حق الناس» است.

اما برای فهم مسئله‌ی اصلی در فتنه‌ی ۸۸ میتوان راه‌های گوناگونی در پیش گرفت:

نخست دقت در حجم اتفاقات و ادعاها در مورد یک مسئله‌ی خاص در طول زمان است. از ماه‌ها پیش از انتخابات دهم ریاست جمهوری، احتمال تقلب توسط برخی به میان کشیده شد. با تشکیل کمیته‌ی «صیانت از آراء» عدم امانت‌داری نظام در برگزاری انتخابات، القا شد.

۱. بخشی از نامه‌ی امام خمینی (ره) به آیت‌الله منتظری در تاریخ ۱۳۶۸/۱/۶؛ صحیفه‌ی امام،

ج ۲۱، ص ۳۳۲

۲. سخنان رهبر انقلاب در دیدار با گروهی از دانشجویان ۱۳۹۲/۵/۶

همچنین مردم شعارهای بسیاری را در خاطر دارند که آن روزها به تردید در سلامت انتخابات دامن میزد؛ مثل «اگر تقلب بشه، ایران قیامت میشه». برخی حتی هنگام رأی دهی به تحریک رأی دهندگان پرداختند و گفتند: «اگر تقلب شد، بریزید به خیابون». یکی از نامزدها در روز شنبه‌ی پس از انتخابات از یک صحنه‌آرایی خطرناک برای خیانت به آراء مردم سخن گفت و بر طبل تقلب کوبید: «مردم آگاهند و در برابر کسانی که با تقلب روی کار بیایند تمکین نخواهند کرد». شعارهای دسته‌ای از مردم تهران که با «تجاوب نسبی» این ادعا برای اعتراض به خیابانهای تهران آمده بودند نیز بر همین محور بود: «رأی من کو؟»، «رأی ما رو پس بدید» و...

یک راه دیگر آن است که برای فهم اصلی یا فرعی بودن یا وزن و اثر هر مسئله در فتنه، آن را در ذهن خود حذف کرده و تصور کنیم اگر آن مسئله رخ نمیداد، آنگاه چه میشد؟ در میان مسائل ریز و درشت فتنه‌ی ۸۸، هیچ رخدادی را همپایه و هم‌وزن ادعای تقلب - و روش طرح و دنبال‌گیری آن - نمیتوان یافت که این‌گونه همه‌ی رخدادهای قبل و بعد از خود را متأثر ساخته و حتی به آنها معنی بخشیده باشد. کسانی بودند که با شبهه در سلامت انتخابات از سوی برخی نامزدها، در نگاه اول دچار تردید شده و منتظر ارائه‌ی ادله‌ی مناسب و کافی برای اثبات این ادعا بوده‌اند. اگر ادعاهای معترضان در مسیرهای معتبر قانونی که قابل راستی‌آزمایی باشد دنبال میشد، حقیقت سخن معترضین برای همگان روشن میشد. در آن صورت، نه این همه هزینه به کشور تحمیل میشد، نه مجالی برای سوءاستفاده‌ی دشمن میماند.

رهبر انقلاب بر اساس رسالت خود، با راهبرد روشن‌سازی و آرامش‌بخشی و درمانگری به کمک مردم برای تشخیص حق از باطل شتافتند. ایشان

نامزدهای معترض را به خویشتن‌داری و پیگیری درخواست‌هایشان از مسیرهای قانونی دعوت نموده و هم‌زمان مسئولین ذی‌ربط را نیز موظف به رسیدگی جدی به شکایات انتخاباتی کردند. با نمایندگان نامزدها به گفت‌وگو نشستند، حرفهای آنان را شنیدند؛ اطمینان دادند که اعتماد شخص ایشان به روند برگزاری انتخابات، مانع رسیدگی به ابهامات و اعتراضات نیست و حتی مجوز بازشماری آراء را نیز صادر نمودند. اما مطالبه‌ی ابطال انتخابات باتوجه به مرتبط و کافی نبودن ادله‌ی ارائه‌شده، از دید رهبری به معنای تضییع حق الناس بود و ایشان بدون توجه به آنکه شخص منتخب کیست، به پاسداشت مردم‌سالاری ایستادند:

«چهل میلیون [نفر] - بالاترین نصاب انتخابات - در سال ۸۸ در [دادن] آراء شرکت کردند. خب، یک نتیجه‌ای داد. هرکسی [هم] برنده‌ی این انتخابات میشد، ما همین جور می‌ایستادیم، دفاع میکردیم. بنده از حق الناس دفاع کردم، از حق مردم دفاع کردم. باز هم هر وقتی که مردم رأی بدهند - به هرکسی که مردم بیسندند و بپذیرند و رأی بدهند - بنده از رأی مردم دفاع خواهم کرد؛ پشت سر مردم خواهم ایستاد.»^۱

این، سیره‌ی آیت‌الله خامنه‌ای در همه‌ی موارد مشابه قبل و بعد از انتخابات سال ۱۳۸۸ بوده که بر اساس «قبول صادقانه‌ی مردم‌سالاری دینی»^۲ آن را دنبال کرده‌اند:

«هرکس بخواهد با نتیجه‌ی آراء ملت دریفتد، بنده در مقابلش می‌ایستم. در سالهای گذشته و انتخابات‌های گذشته هم همین جور بوده؛ در سال ۷۶، در سال ۸۴، در سال ۸۸، در سال ۹۲؛ بعضی مقابل چشم مردم بوده و مردم مطلع شده‌اند؛ بعضی را هم مردم مطلع نشده‌اند؛ اما این

۱. در دیدار اقبال مختلف مردم ۱۳۹۴/۶/۱۸

۲. نگاه کنید به سخنان رهبر انقلاب در دیدار با مردم قم ۱۳۹۶/۱۰/۱۹

حقیر در جریان قرار گرفته‌ام. در همه‌ی این سالهایی که شمردم، کسانی بودند که میخواستند در مقابل انتخابات بایستند؛ که در سال ۸۸ آشکار شد و آمدند در میدان اردو کشی کردند، و در آن سالهای دیگر جور دیگری [بود]. در همه‌ی این سالها بنده ایستادم و گفتم نتیجه‌ی انتخابات مردم هرچه هست باید تحقق پیدا کند؛ این آنجایی است که من در امر انتخابات دخالت میکنم و در مقابل مخالفین و معارضین انتخابات می‌ایستم؛ اما در بقیه‌ی امور دیگر نه، باید مرقانون عمل بشود؛ مردم تشخیص بدهند و حرکت کنند.^۱

در دوران فتنه، رهبر انقلاب با رویکرد تبیین و ترمیم و با سیاست «جذب حداکثری و دفع حداقّلی»، مسائل مختلفی را با گروه‌های گوناگون در میان گذاشتند؛ از نامزدها و هواداران آنها تا نخبگان فکری و کارگزاران اجرائی، نهادهای مسئول و حتّی قدرتهای مداخله‌گر خارجی و... ایشان با طرح زنجیره‌ای از نکات و مفاهیم به افکار عمومی کمک کردند تا در آن شرایط دشوار، فتنه را درک نموده و با سربلندی از آن گذر کنند. به این ترتیب درحالی‌که بخشی از مردم - پس از انتخابات پرشور و حماسی نشانگر اعتماد حداکثری به نظام سیاسی - دچار تردیدهایی شده و حتّی برخی از آنان دعوت نامزدهای معترض برای اعتراض خیابانی را نیز اجابت کرده بودند، کم‌کم نسبت به فتنه آگاهی بیشتری یافته و از التهابات فاصله گرفتند؛ تا جایی که سرانجام حضور حماسی مردم در ۹ دی و ۲۲ بهمن همان سال، جامعه را از غبار فتنه رهانید.^۲ به این ترتیب، جامعه در خلال امتحان فتنه، برخی اشکالات خود را نیز فهمید و در برابر برخی آسیب‌ها و بیماری‌های

۱. در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی ۱۳۹۶/۱/۱

۲. این واقعیت مهم و درخور تحلیل، نباید موجب غفلت نخبگان از رسوبات ذهنی فتنه در برخی از اذهان شود. سخنان و کنشهای رهبر انقلاب از آن زمان تاکنون، بخوبی نشان میدهد ایشان در این رابطه دغدغه دارند. نخبگان و کارگزاران متعهد کشور نیز برای زدودن این رسوبات وظایفی دارند که باید به آن بپردازند.

سیاسی، واکسینه شد.

رهبر انقلاب ضمن اصلی - فرعی کردن مسائل و تلاش برای پوشیده نماندن حق، به مسائل فرعی نیز پرداخته و رسیدگی به آنها را دنبال کرده‌اند. همین منطق واحد و متعادل، قدرت پیش‌بینی قابل‌توجهی نیز به این دیدگاه بخشیده است؛ تا آنجا که در کشاکش فتنه - که حتی برخی دوستداران نظام نگران اعتماد مردم بودند - رهبر انقلاب در جایگاه امام جمعه‌ی تهران اعلام نمودند: «مردم به نظام اعتماد دارند، نظام هم به مردم اعتماد دارد. ان شاء الله خواهید دید در انتخابات آینده - که حالا دو سه سال دیگر است - همین مردم با وجود همین بازیگری‌ای که مخالفان و دشمنان و غافلان و بی‌خبران داخلی کردند، یک حضور مستحکم قوی‌ای در انتخابات خواهند داشت»^۱. این امر با مشارکت حداکثری مردم در انتخابات ادوار نهم و دهم مجلس در اسفندماه ۱۳۹۰ و ۱۳۹۴ و نیز با انتخابات یازدهم ریاست جمهوری در خرداد ۱۳۹۲ و دوره‌ی دوازدهم آن در اردیبهشت ۱۳۹۶ واقع شد.

در این کتاب تحلیلهایی نسبت به سخنان و کنشهای رهبر انقلاب در برابر فتنه فراهم آمده است که گاه شامل اخبار و مطالبی ناگفته یا شنیده نشده نیز هست و مجموعاً روایت روشنی از راهبری جامعه و مهار فتنه ارائه میدهد.

«فتنه‌ی تغلب» حاوی بیاناتی از رهبر انقلاب است که برای نخستین بار منتشر میشود؛ از این رو هم خلأ روایت‌های موجود را پر میکند و هم میتواند دست‌مایه‌ی خوبی برای روایت‌های مطلوب باشد؛ از جمله روایت کامل‌تری از نشست با نمایندگان ستاد نامزدها در ۲۶ خرداد ۱۳۸۸

که همواره بخشهایی از آن منتشر نشده بوده؛ اما این بار بخش اصلی آن به طور کامل منتشر شده و بخش دوم (بعد از بیرون بردن دوربینهای ضبط صداوسیما از جلسه) با تطبیق کامل بر تصاویر دوربین آرشیوی مؤسسه‌ی حفظ و نشر آثار رهبر معظم انقلاب و صوت کامل دیدار، تا حدّ ممکن به صورت نقل قول مستقیم تنظیم شده و در برخی موارد، با حذف جزئیات غیر ضروری روایت شده است.

این کتاب شامل روایتهای ناگفته‌ای از تلاشهای پیگیر دلسوزان نظام جهت مذاکره با نامزدهای معترض و صیانت از حقّ الناس است. خاطرات دکتر علی آقامحمدی که بخشی از مطالب بازگوشده و در دست انتشار ایشان در مؤسسه‌ی انقلاب اسلامی است، سیر دقیقی از یک رشته‌ی پیوسته از مذاکرات که با خواست مهندس موسوی آغاز و دنبال شده را روایت میکند. کار بزرگی که با وجود جلب همه‌ی همراهی‌ها از سوی مراکز ذیربط و حتی نظر موافق مرحوم آقای هاشمی رفسنجانی، با تردیدها یا علل نامعلوم دیگر از سوی میرحسین موسوی به بن بست کشیده شد.

یادداشت آقای علیرضا شمیرانی ضمن ارائه‌ی روایتی تحلیلی از ماجرای فتنه در یک قالب تبیینی - استفهامی، حاوی اخبار و اطلاعاتی است که نقش رهبر معظم انقلاب را در مهار فتنه به طور مستند (با ارجاع مکرّر به گفته‌های مقامات مسئول کشور، برخی از اعضای دفتر رهبری، چهره‌های سیاسی هوادار نامزدها و...) به نمایش میگذارد. نکات این روایت میتواند دست‌مایه‌ی تحلیلهای ثانویه در مورد چرایی و چگونگی رخداد فتنه باشد و عیار دیگر روایتهای تحلیلی را نیز نشان دهد.

مصاحبه با آقای حمید پارسانیا روایت منتشر نشده‌ای است از یک دیدار ویژه در اواخر تیر ۱۳۸۸ که چند تن از نخبگان و فضلالی حوزوی

به حضور رهبر انقلاب رسیده و درباره‌ی مسائل عمده‌ی جاری در کشور صمیمانه و بی‌پرده با ایشان به گفت‌و شنود نشست‌اند. موضع رهبر معظم انقلاب نسبت به دولت وقت و آقای احمدی‌نژاد در کنار نگرش ایشان به اوضاع کشور و تدبیر برای ساماندهی به امور در کنار پاسخ به برخی ابهامات و شبهات روزگار فتنه، این مصاحبه را غنی کرده است.

روایت‌های آقایان غلامحسین محسنی اژه‌ای و سید مهدی خاموشی که از دو موضع مختلف با نامزدهای معترض به نتایج انتخابات مذاکره‌ی شفاف کرده‌اند، حامل اطلاعاتی جالب‌توجه در مورد نگرش آنها به انتخابات و فراتر از آن، سطح تحلیل و زاویه‌ی دید آنها در تصمیم‌هایی است که در رابطه با مسائل پس از آن گرفته یا نگرفته‌اند.

دو روایت از دو خطبه‌ی نماز جمعه‌ی رهبر انقلاب در سال ۸۸ بازخوانی مهم‌ترین مواضع ایشان در جریان یک بحران حادّ سیاسی و نگاهی به مبانی دینی سیاست‌های ایشان است. آقای مصطفی غفّاری زمینه‌ها و پیامدهای تحلیلی خطبه‌ی ۲۹ خرداد را شکافته و روایت خطبه‌ی ۲۰ شهریور که کمتر به جزئیات آن توجه شده، با خوانش تحلیلی آقای رحیم‌پور ازغدی ریشه‌های تفکّر و مدیریت سیاسی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در فتنه را روشن می‌کند.

آخرین مطلب در بخش اصلی کتاب، پنج روایت از کنشهای رهبر انقلاب است با مخاطبانی که منتقد رفتار نظام در جریان فتنه‌ی ۸۸ بوده‌اند. گفتار و رفتار ایشان در این مواضع که به قلم آقای حسین شهسواری روایت شده، حاوی ظرافتها و دقایقی است که به کار تحلیل‌گران خواهد آمد و ابعادی از تکاپوی نظام برای مهار فتنه را رونمایی می‌کند.

بخش پیوست، روایت متن بیانات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای درباره‌ی

فتنه‌ی ۸۸، قبل، حین و بعد از رخداد آن است. این بیانات با دسته‌بندی براساس موضوع و مخاطب، از نظر زمانی نیز در پنج فصل مرتب شده و در ترکیب با قطعاتی منتشر نشده، شاکله‌ی اصلی تحلیل معظّم‌له را درباره‌ی ریزو درشت ماجرای فتنه در بر میگیرند. ممکن است مخاطب تگه‌هایی پراکنده از این بیانات را در خاطر داشته باشد اما همنشینی آنها در یک توالی زمانی با این دسته‌بندی و فشرده‌سازی آنها در یکجا، تصویری یکپارچه و روشن از آنچه رهبر معظّم انقلاب درباره‌ی فتنه گفته‌اند و مواضعی که در مورد زنجیره‌ی مسائل آن اتخاذ کرده‌اند، ارائه نموده است. محتوای هر یک از این فیشها یا دسته‌ای از آنها یا حتی سیر نظرات و مواضع و لحن کلام رهبر معظّم انقلاب که در لابه‌لای این قطعات دیده میشود، میتواند موضوع تحلیلهای کارشناسانه قرار بگیرد و حقایقی را در رابطه با انتخابات ۸۸ و مسائل پس از آن بازگو کند؛ مثلاً از تلاش برای رخ ندادن فتنه تا مهار آن در نقطه‌ی حساسی از تاریخ ایران، یا تکاپو برای فراموش نشدن درسهای فتنه، کاهش آثار مخرب و ترمیم خسارات آن، از کار نیفتادن چرخهای پیشرفت کشور و زندگی مردم و ...

به این ترتیب، بخش اصلی کتاب، متون و گزارشهایی مستند از برخی کنشهای رهبر معظّم انقلاب در دوران اوج فتنه است. همچنین نمونه‌هایی از تلاشهای دلسوزان نظام در مذاکرات برای رفع ابهام از مسئله‌ی اصلی انتخابات یعنی ادّعای تقلّب و برخی از دیگر مدّعیات معترضان را نشان میدهد. همچنان که شامل روایت‌هایی تحلیلی است از سرفصل‌های کنش رهبر انقلاب برای مهار فتنه که میتواند به ادراک صحیح از منطق عمل رهبری در این دوران کمک کند. پیوست نیز بازخوانی مهم‌ترین سخنان رهبر معظّم انقلاب درباره‌ی فتنه‌ی ۸۸ با مخاطبان مختلف، در چند

مقطع واز چند زاویه است. در اینجا میتوان منطق و هندسه ی نگاه ایشان به موضوع را بخوبی دریافت.

گفتنی است، در موارد اندکی که فهم بهتر مطالب کتاب نیازمند توضیح مختصر یا ارجاع به منبعی بوده، پانوشت ها به کمک خواننده آمده است. مؤسسه ی پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی تاکنون مجموعه ای از بیانات رهبر معظم انقلاب درباره ی فتنه را در قالب کتاب منتشر نموده و پژوهشگران دلسوز نیز در این حوزه آثار ارزشمندی پدید آورده اند، اما باور ما آن است که با وجود گذشت سالها، گفت و شنود پیرامون فتنه ی ۸۸ تا جایی که بنا بر حق گویی و انصاف ورزی باشد، همچنان به روشنگری هرچه بیشتر درباره ی واقعیت و زدودن رسوبات فتنه - که هدف رهبر انقلاب نیز هست - کمک میکند. در جای جای کتاب، مطالب و زوایای دیدی هست که برای نخستین بار مطرح شده یا دست کم تاکنون پررنگ نبوده است؛ از این رو مضامین این کتاب میتواند دست مایه ی خوبی برای پژوهشهای دیگر باشد. مؤسسه ی پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی آمادگی خود را برای همکاری با محققان در این حوزه اعلام میدارد.

کارهای پژوهشی دیگری نیز در این مؤسسه در دست انجام است که انتشار آنها در آینده، مکمل مطالب این دفتر خواهد بود. باین همه، مؤسسه مدّعی نیست که همه ی آنچه میتوان درباره ی ابعاد و اعماق فتنه ی ۸۸ گفت، در همین مجموعه گردآمده است. صاحب نظران و محققان تاریخ سیاسی انقلاب با مسئولیت شناسی میتوانند با مطالعات خود بر غنای مطالب این حوزه بیفزایند. بویژه تمرکز تحلیلی و مستند بر پیامدهای فتنه در حوزه های اجتماعی، اقتصادی، اخلاقی - فرهنگی، سیاست خارجی میتواند راهگشا باشد. مؤسسه ی پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی امیدوار

است موفق شود بتدریج و در فرصتهای مناسب بخشهایی از اسناد و تحلیل‌های مرتبط را که میتواند یاریگر خوانندگان علاقه‌مند و پژوهشگران نکته‌سنج باشد، در قالب‌های متنوع منتشر کند.

مؤسسه‌ی پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی